

การบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มี ความต้องการพิเศษ

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแรกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Early Intervention for Children with Special Needs) หมายถึง การจัดโครงการที่เป็นระบบในการบำบัดรักษาด้านสุขภาพอนามัยและช่วยเหลือด้านการศึกษา โดยจัดอย่างเร่งด่วนเท่าที่จะกระทำได้ให้แก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดที่มีความเสี่ยงว่าจะพิการ หรือเด็กที่ผ่านการตรวจสอบและวินิจฉัยว่าเป็นเด็กพิการ เป็นการป้องกันภาวะความพิการ หรือคงสภาพความพิการที่เป็นอยู่มิให้พิการมากขึ้น

ประวัติความเป็นมา

ในปี ค.ศ. 1938 สหรัฐอเมริกา ได้จัดโครงการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียนที่รัฐนิวเจอร์ซีย์ ทั้งยังให้การศึกษากับบิดามารดาหรือผู้ปกครองด้วยโครงการนี้เปิดโอกาสให้เด็กพิการทางสายตาหนึ่งคนมาเข้าเรียนด้วย จึงนับว่าประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษมาเป็นเวลานานมาแล้ว

ต่อมาในปี ค.ศ. 1964 สหรัฐอเมริกาได้ผ่านกฎหมายด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฉบับหนึ่ง ทั้งได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติว่า รัฐต้องจัดการศึกษาให้แก่เด็กทุกคนโครงการนี้คือ เฮดสตาร์ โปรแกรม (head star programs)

ในปี ค.ศ. 1965 ได้เปิดศูนย์ดูแลเด็กเล็กก่อนวัยเรียนขึ้นทั่วประเทศจำนวน 2,500 ศูนย์ ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษาด้วย ในจำนวนเด็กเหล่านี้ก็มีเด็กที่มีความ

ต้องการพิเศษตั้งแต่วัยทารกจนถึงอายุ 8 ปี ไปเข้าเรียนร่วมด้วย

ในปี ค.ศ. 1972 สหรัฐอเมริกาได้จัดโครงการให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทที่มีอายุก่อนเกณฑ์บังคับเข้าเรียนถึง 10% ทั้งกำหนดให้โรงเรียนต่างๆ ต้องปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน รวมทั้งต้องจัดบริการด้านการแพทย์ให้ด้วย

ในปี ค.ศ. 1975 องค์การยูเนสโก (UNESCO) ประกาศให้ทั่วโลกร่วมมือกันจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for ALL) ผลจากการประกาศนี้ทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทได้มีโอกาสมาเข้าเรียนโดยถ้วนหน้าและโรงเรียนต้องจัดให้ทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (individualized education program)

ในปี ค.ศ. 1990 นักวิชาการทุกสาขาวิชาชีพที่ทำงานด้านการศึกษาพิเศษและครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ผนึกกำลังอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไม่เพียงแต่ในระดับประเทศเท่านั้น แต่ขยายวงกว้างไประดับโลก เพื่อร่วมมือกันจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการได้ทั่วถึงทุกคน

สำหรับประเทศไทยเรานั้น แม้จะมีพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการซึ่งประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2534 ทั้งยังยอมรับนโยบายที่องค์การยูเนสโกประกาศให้ทั่วโลกจัดการศึกษาเพื่อปวงชนก็ตาม แต่การจัดการศึกษา และการให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษก็ยังไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร

ปรัชญาและแนวการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ปรัชญาและแนวการจัดบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษยึดหลักการจัดแบบให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางและยึดหลัก 6 ประการคือ

1. พัฒนาการของเด็กปกติ เน้นพัฒนาการของเด็กปกติ ซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้นทุกๆ ด้าน เพื่อเป็นแนวทางให้ครูมีความเข้าใจเด็กทุกคนดีขึ้น

2. พฤติกรรมมนุษย์ เน้นเรื่องการปรับพฤติกรรมและการสอนทักษะที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละคนทั้งต้องจัดการสอนให้เป็นไปตามลำดับขั้น และฝึกทักษะหรือให้ทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จด้วยตนเอง

3. บูรณาการทฤษฎีต่างๆ เน้นการนำหลักการของทฤษฎีต่างๆ มาผสมผสานกัน เช่น การนำเอาขั้นตอนพัฒนาการเด็กของเพียเจต์มาผสมผสานกับทฤษฎีพฤติกรรม แล้วนำมาเป็นแนวทางในการจัดหรือปรับหลักสูตรและเนื้อหาวิชาการสอนและวิธีสอนที่เหมาะสมแก่เด็ก

4. ทำงานร่วมกับแพทย์และนักวิชาชีพ โดยเน้นให้แพทย์ตรวจวินิจฉัยเด็กที่มีความต้องการพิเศษว่ามีความบกพร่องด้านใดบ้าง ทั้งนี้เป็นการช่วยให้ทำการรักษาบำบัดได้เร็วขึ้น นอกจากแพทย์แล้วต้องทำงานร่วมกับนักวิชาชีพสาขาวิชาอื่นๆ เช่น แพทย์เฉพาะทาง ครู นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักอาชีวบำบัด ฯลฯ

5. ฝึกรอบมคณะทำงาน เน้นการฝึกรอบมให้แก่วุฒิกที่ทำงานร่วมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้รู้จักการสังเกตและแปลความหมายพฤติกรรมต่างๆ ที่เด็กเหล่านี้แสดงออก ทั้งจะต้องทราบวิธีการตอบสนองต่อพฤติกรรมนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องด้วย

6. เน้นครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญในด้านความร่วมมือกับครอบครัวการจัดโครงการต่างๆ ให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น จะประสบความสำเร็จได้จะต้องได้รับความร่วมมือหรือสนับสนุนจากครอบครัว นอกจากนี้การจัดบริการต่างๆ โดยตระหนักถึงความแตกต่างทางพื้นฐานแต่ละครอบครัวด้วย

ขั้นตอนของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การจัดบริการให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษและครอบครัวมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การส่งต่อเพื่อรับบริการ ผู้ที่จะส่งต่อเด็กไปรับบริการนี้อาจเป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครองพยาบาลหรือผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กเหล่านี้ หรืออาจจะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบก็ได้ แต่จะต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัวส่งมาด้วย ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นอาจจะได้มาจากบิดามารดา หรือได้จากโรงพยาบาลหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่ดูแลเด็กอยู่ ข้อมูลควรครอบคลุมประวัติส่วนตัวของเด็ก ประวัติสุขภาพ ประวัติการรับบริการ ประวัติพัฒนาการ ความบกพร่องหรือความพิการ ต่างๆ

2. การประเมินเด็ก การตรวจสอบและประเมินต้องกระทำหลายด้าน คือ ประเมินศักยภาพ ความสามารถพิเศษ มีความสามารถในการใช้ทักษะในการดำรงชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังต้องประเมินความบกพร่องหรือปัญหาของเด็กจากสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดและนำไปจัดทำโครงการศึกษาเฉพาะบุคคลต่อไป ข้อมูลต่างๆ ที่จะนำมาตรวจสอบและประเมินนั้นอาจจะได้จากบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือจากนักวิชาการหลายสาขาวิชาชีพ

3. การทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล คือ การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลระยะยาว 1 ปี ในแผนนี้ต้องตั้งวัตถุประสงค์ระยะสั้น ทั้งระบุข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับตัวเด็กแต่ละคนไว้ด้วยโดยระบุว่าเด็กมีความสามารถด้านใดบ้าง พร้อมทั้งจัดทำแผนการสอนและจัดบริการให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน โดยระบุบริการพิเศษที่จัดให้และต้องประเมินผลความสามารถด้วย

นอกจากจัดทำแผนการศึกษารายบุคคลแล้วต้องจัดทำแผนการบริการเฉพาะครอบครัว โดยเฉพาะเด็กเล็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 3 ขวบ ต้องบันทึกรายละเอียดของครอบครัวและแผนการให้บริการแก่ครอบครัวด้วย

4. การจัดกิจกรรม จะต้องจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเช่นเดียวกับเด็กปกติที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ขวบ กิจกรรมดังกล่าวมุ่งเน้นให้เด็กสามารถใช้ทักษะต่างๆ 6 ด้าน ดังนี้

4.1 ทักษะการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ (gross motor skill)

4.2 ทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก (fine motor skill)

4.3 ทักษะด้านภาษา (language/communication skill)

4.4 พื้นฐานทักษะความสามารถทางการเรียนรู้ (pre - academic skill)

4.5 ทักษะการช่วยเหลือตนเอง (self help skill)

4.6 ทักษะด้านสังคม (social skill)

5. การประเมินความก้าวหน้า กระทำโดยการรวบรวมข้อมูลจากการจดบันทึกความสามารถของเด็กและข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดการประชุมเพื่อสรุปความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน จากนั้นต้องรายงานพัฒนาการให้บิดามารดา หรือ ครอบครัวหรือผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจมีการตัดสินใจปรับปรุงการให้บริการหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมรวมทั้งจัดระบบการส่งต่อหน่วยงานหรือสถานศึกษาอื่นๆ

สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์

บรรณานุกรม

- เบญจา ชลธาร์นนท์. รวมบทความการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2538.
- สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิเศษ และครอบครัว. การอบรมครูการศึกษาพิเศษประจำปี กรมสามัญศึกษา ณ โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร, 2537. (อัดสำเนา)
- Cook, E.R., Tessier, A., & Klein, M.D. Adapting Early Childhood Curricula for Children in Inclusive Settings. 4th ed. New Jersey, Englewood Cliffs, : Prentice - Halls, Inc. 1996.
- Heward, L. & Oranskey D. Exceptional Children : An Introductory Survey of Special Education. 4th ed. New York : Macmillan Publishing Company, 1992.
- Johnson, J.S ; Gallagher., R.J. & La Nomtogne, M.J. La Montagne (et al.) Meeting Early Intervention Challenges. 2nd ed. Maryland : Paul H.Brooks Publishing Co., Inc., 1994.
- Johnson - Martin, N., Jens, G.K. & Attermeier, M.S., (1986). The Carolina Curriculum for Handicapped Infants and Infants At Risk. Maryland : Parl H. Brooks Publishing Co., Inc., 1986.
- Raver, A.S., Strategies for Teaching At - Risk and Handicapped Infants and Toddlers : A Transdisciplinary Approach. New York : Macmillan, 1991.
- Unesco. Salamanca (5 years on) : A Review of Unesco Activities In the Light of The Salsmanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. France 1999.